

Η ΧΑΜΕΝΗ ΤΙΜΗ ΤΗΣ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ (Μάιος 2009)

Συγγραφέας: ΗΛΙΑΣ ΕΥΘΥΜΙΟΠΟΥΛΟΣ

Η πρόσφατη περιπέτεια του Ειδικού Χωροταξικού για τον Τουρισμό, που έπειτα από μια μακρά περίοδο αντιπαραθέσεων και κριτικών κατέληξε, με ριζικές αλλαγές από το πρωτότυπο, να γίνει νόμος του κράτους, είναι άκρως χαρακτηριστική. Από τη μια δείχνει πως ο δημόσιος διάλογος, ακόμη κι αν γίνεται με τη μορφή ανταρτοπόλεμου, έχει πιθανότητες κατάληξης, τουλάχιστον στο εθνικό επίπεδο. Κάποια μορφή συναίνεσης είναι δυνατή, έστω κι αν το αποτέλεσμα δεν δικαιώνει ούτε τους εμπνευστές του νόμου, ούτε τους επικριτές του. Από την άλλη, τόσο η μεθόδευση όσο και η έκβαση της όλης επιχείρησης έδειξε πως η αντιπαλότητα ανάμεσα σε επιδιώξεις όπως η εμπορευματοποίηση του χώρου και η προστασία του περιβάλλοντος θα συνεχίσει να υπάρχει όσο υπάρχουν τα αντιτιθέμενα συμφέροντα. Πολλώ δε μάλλον όσο τα συμφέροντα αυτά συνεχίζουν να στεγάζονται στο ίδιο υπουργείο.

Με την πρώτη, την αγορά δηλαδή, να κερδίζει συνεχώς έδαφος, ακόμη κι αν τα «κέρδη» είναι υποδεέστερα των προσδοκιών εκείνων που συνεχίζουν να ταυτίζουν την ανάπτυξη με τα κυβικά μέτρα του μπετόν που κάθε χρόνο προστίθενται στις ακτές και τις τουριστικές ζώνες της ήδη παραμορφωμένης (ενδο)χώρας.

Βέβαια, η επίτευξη συμβιβασμών στις επιμέρους αυτές κινήσεις δεν σημαίνει πως η επικράτεια αποκτά σιγά σιγά τον πολυπόθητο χωροταξικό σχεδιασμό. Κι αυτό είτε γιατί άλλα νομοσχέδια (βλέπε, για παράδειγμα, τα χωροταξικά του υπουργείου Οικονομικών για τον αιγιαλό) έρχονται να ακυρώσουν αυτά των συναρμόδιων υπουργείων είτε γιατί στο τοπικό επίπεδο οι απαραίτητες εξειδικεύσεις μένουν εσαεί μετέωρες, αφού κανέναν δεν φαίνεται να βολεύει η τάξη την οποία όλοι υποκριτικά υποστηρίζουν: το κράτος και οι κυβερνώντες δεν θέλουν να εισπράξουν το πολιτικό κόστος από μη δημοφιλείς ρυθμίσεις (περιορισμός της δόμησης) οι δε τοπικές κοινωνίες δεν θέλουν να υποχωρήσουν ούτε σπιθαμή από τα «κεκτημένα» δικαιώματα δεκαετιών πολιτικής σπέκουλας πάνω στις χρήσεις γης και τον σφετερισμό του δημόσιου χώρου. Τα τοπικά χωροταξικά των νησιών είναι το τρανό παράδειγμα αυτού του αδιεξόδου. Ελάχιστα, μετρημένα στα δάχτυλα του ενός χεριού, είναι τα μέρη εκείνα που κατόρθωσαν να αποκτήσουν σχέδιο, ενώ στα περισσότερα οι διαδικασίες καρκινοβατούν μέχρις ότου οι αρχικές μελέτες ξεπεραστούν εκ των πραγμάτων και ο ατελέσφορος κύκλος να βρεθεί και πάλι στο σημείο μηδέν. Ο αείμνηστος Γιώργος Παπαδημητρίου σε ένα άρθρο (Ιούλιος 2006, Νόμος & Φύση) περιγράφει υπό μορφήν

πιλοτικού παραδείγματος το χρονικό του χωροταξικού της Σίφνου. Η μελέτη που ξεκίνησε το 1985 ολοκληρώθηκε το 1995 για να καταλήξει σε σχέδιο Προεδρικού Διατάγματος το 2002! Όπως ήταν αναμενόμενο, το σχέδιο απορρίφθηκε από του Συμβούλιο της Επικρατείας για να επανέλθει ύστερα από διορθώσεις, που και αυτές δεν έγιναν αποδεκτές ως παραβιάζουσες τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης. Έτσι πέρασε μια εικοσαετία χωρίς κανένα πρακτικό αποτέλεσμα και χωρίς, το κυριότερο, διδάγματα για το μέλλον. Το παράδειγμα της Σίφνου ακολούθησαν και θα ακολουθήσουν και άλλα νησιά, θύματα των αμαρτιών μιας ευάλωτης (στις πιέσεις) διοίκησης, μιας ιδιοτελούς κοινωνίας και μιας ανεπαρκούς επιστημονικής κοινότητας που επιμένει σε καταδικασμένα κι ακατάλληλα ρυθμιστικά εργαλεία.

Το γεγονός δηλαδή ότι τα εργαλεία αυτά δούλεψαν σε κάποιες άλλες εποχές, ή ήταν και είναι αποτελεσματικά σε χώρες με διαφορετικό επίπεδο ανάπτυξης, δεν σημαίνει ότι έχουν ελπίδες σε χώρες με έντονα ακόμη τα τριτοκοσμικά χαρακτηριστικά στην κοινωνικο-οικονομική τους διάρθρωση. Χώρες δηλαδή που πέρασαν απότομα από την περίοδο της στέρησης και της αγροτικής λιτότητας στην εποχή του εύκολου κέρδους και της καταναλωτικής ακράτειας. Χώρες (και κυβερνήσεις) που εκποίησαν τον δημόσιο πλούτο εν ονόματι της δημοκρατίας και που υποσχέθηκαν στους πολίτες τους το (θερμοδυναμικά) ανέφικτο: να τρώνε από τα αποθέματα και να 'ναι διαρκώς χορτασμένοι.

Το άρθρο δημοσιεύθηκε στην Εφημερίδα «ΤΑ ΝΕΑ», 8 Μαΐου 2009, σ. 6.